

Kongl. Mayst:tz Placat och Påbudh, Om Gamble Monumenter och Antiqviteter i ...

Kungl. förordningar 1. saml.

National Library
of Sweden

Kongl. Mayst:z

PLACAT

och Påbudh/

Om

Gamble MONUMENTER

och ANTIQVITETER i Riket.

Publicent. Förste gång Åhr 1666.

Ther hoss nu twenne Kongl. Mayst:z Breff

bijfogade warda:

Err

Til alla Gouverneurer oc Landzhöfdingar/

Ther Andra

Til Erchiebiffopen/ Biskoperne/ och Super-
intendenterna i Riket om Antiquiteternes Vpspanande
Communication och Conservation,

Item.

Ett Betsogh aff Riksz-Dagz Beslutet

Åhr 1668. Antiquiteterne angående.

A B D /

52 Tryckt aff Johan Winter/ Kongl. Booktr.

Anno 1683.

Sifom H. Kongl. Mayst. lät Åhr 1666 publicera
 sin Nådigste Mandat, om the gamla Monumenters och
 Antiquiteters Conservacion och vpspanande i Riket; lida
 ock aff samma Junehåld sine Nådigste Breeff til alla Gou-
 verneurer, Landhögskingar och Biskoper vthgå och på-
 biuda / at alla Ryttsbeerdar i Skiffen / skulle grannell-
 gen efterfötia och vpspana alla the Antiquiteter i thesas Sotner
 finnas; och them til Rättelse vprædnar H. Kongl. Mayst. i sin Breeff
 til Biskoperne hwad Monumenter the vpsötia skulle och inkomma
 låta: Men som en stor deel aff alt theta icke an effectuerat är /
 såsom Kongl. Mayst. Nådigste intention och Åkundan war / och
 the såå inkomne Memorialer, nogh ofullkommelige äre emoss them
 ynnigheet i Riket fins. Ty finner Hans Kongl. Mayst. nödiget
 at ofswanbemelte Placat å nyd blifwer tryckt medh the Kongelige
 Breeff och Befallningar samma Tidh vthginge; Jrem Rätts Sid-
 ders försäkring aff Rättsdags Besluttet 1668 Antiquiternes vps-
 spanande och sitige Communication; medh then Tilförsicht at hwar
 och en i ynnigheet ännu sigh påminner samma Kongl. Mayst. Nåd-
 digste Willie och intention, så at hwar och een til Kongl. Mayst.
 eller thes Collegium Antiquitatum i Upsala communicerar the
 gamle Manuscripta the kunna hafwa och annat som i nåstföljande
 Placat och Breeff specificeradt finnes. Ther aff och alla Rytts-
 beerdar kunna så myckel fullkomligare sine Memorialer weta här
 effect at göra / när the aff ofswanbemelte Kongl. Mayst. Breeff til
 Biskoperne finna hwad ännu seelas / och aff them delidererat war-
 der: försäkrandes i thes öfrige hwar och een / at innet Manuscrip-
 tum eller annat skal någrom affhändas / vthan alt iroligen effect
 vnsfängen Communication rektueras, och alt til Rättsens Heder
 och Wåre försäders löfliga Memorie intenderas.

Inverted bleed-through text from the reverse side of the page, appearing as a mirror image of the main text.

10 2 15
 Inverted bleed-through text from the reverse side of the page, including a date '1701' and other illegible characters.

Kongl. Mayst:z
P L A C A T och Påbudh/

Om
Gamble Monumenter och Antiquiteter.

SI KARL / medh Gudz
Nåde/ Sweriges/ Gøthes och Wendes
Konung och Riff-Første/ Stoor-Første til Fin-
land/ Hertigh vthi Skåne/ Estland/ Liffland/ Ca-
relen/ Bremen/ Behden/ Sierin/ Pommern/
Cassuben oc Wenden/ Første til Rügen/ Hertz öfwer
Ingernanland och Wismar; Så oc Pfalz-Gref-
we wid Rhein i Meyern/ til Göllich/ Clewe och Ber-
gen Hertigh/ &c. Gørewitterligt/ allthenstund Wå medh soort Misshagh
fornimme/ huruledes icke allenast the vrgambla Antiquiteter, qwarleswore
och effierdomen/ som alle ifrån Hedendomen/ vthaff framsarne Sweriges
och Gøtha Konungars/ sampt andre theras förnåmblige Måns och Un-
dersåtares Månsige Bedriffet/ som för thetta öfwer heele Wårt Rike/
deels vthi soore Borger/ Stankar och Greentumbel/ deels vthi Stoder
och andre Stenar medh Runastriffet ingrasne/ deels vthi theras Griffet
och Rittebacter vthi temmeligh Myckenheet bestådt hafwa/ medh sådan wård-
löshheet och olofligit Sielffwåld handteras/ at the dageligen mecht och
mecht förderfwade och vthödde blifwa; vthan och the Monumenter som vå-
de aff Konungar/ Drottningar och Førsnar/ sampt andre förnåhne aff Rid-
derskapet och Clerkeriedt vthi Wåre Christne Kyrcior til theras Heder
och Amunelse/ hafwe warit låmbnade/ alideles förödas/ och aff androm för-
såtheligen intragas och åwertas/ hwilket så myckit mehta står til at ogilla
och affwåria/ som sådane Monumenter böre skattas ibland the ting/ hwil-
ke så aff sigh sielff som för Justitcielsen skull/ från all wahnycht och ohel-
gelse frū och försåtrade/ jemmål til wåra Førsåders och heele wårt Rikes
öbödellige Beröm merckeligen låndande åre. Zy hafwe Wå aff then ser-
deles nu Wå til föllie aff Wåre Førsåder Sweriges Konungar öfwer
alle sådant billigt böre draga/ så wål til at offentligen betryga thet Wisshöje
Wå til en slåt öreda/ som öfwanbemelt år/ fattat hafwe/ såsom och at här
effter bektydda och handhafwa alle sådane ting för wüdarer olofligh hand-
tering/ för gort och Nödwendigt ansedt at biuda och befalla alle Wåre tro-
gne

gne Wundersätare som thetta i någon mätte angå kan/ effter som Wij här
medh och i krafft aff thetta Wår allmeine Placat them biude o. h. besalle/ först/
at ingen ehoo han är/ skal effter thette Dagh/ vnderstå sig på någrehan
da sätt at nederbryta eller förstöra the Borger/ Huzt/ Påsten/ Stankar
eller Steenkumbel/ som ännu på en eller annan Ordh kunna vara til sin
nandes/ ehuru ringa o. h. thes aslefwor vara måge/ icke heller i någon mätte
förspilla the Stoder eller Steenar/ som medh någon Munaskrift kunna
vara ritade/ vthan them aldeles orubbade på sine rätte forne stätten blif-
wa låta/ tillåta medh alle stoore hoopburne Jordhöggar och Acrebacker/ thet
månge Konungar och andre förnåhmesine Grafwar och Hwylorum stadgar
hafwe/effter som Wij alle sådane gamble Monumenter, som uppå någon Wår
och Cronones Jord egen eller Statte/antingen then Ds ån tilhörer/ eller för
thetta tilhördt hafwer/ och nu på något sätt affhånde är/ belågne finnes/ i
från all selfwillande åverkan/ icke annars ån woro the Wår enstelte E-
gendom/ aldeles frjttalle/ och vthi Wår Konungslige Hågn och Bestydd
anamna låte; Förseendes Ds i thet öfrige til Wåre trogne Wundersätare
aff Ridderskapet och Adelen/ at om någre sådane Antiquiteter på någon the-
ras vhrminnes egne Frelsejord belågne wore/ the icke thes mindre wille om
thes Conservation draga then Försorg/ som thette Wår Nådige Intention,
Sakens wichtigheet och thetas egen Heder kan vara lifmåtligh. Sedan
biude Wij och/ at ingen Högh eller Lågh/ Andeligh eller Werldsligh/ aff
hwad Stånd eller Willor then o. h. vara må/ skal vara loffeller tillåtel-
gig at röfwa eller råna the Konungslige/ Förlige eller andre Fornehne
Personers Griffer/ som ånn antingen vthi the ödelagde eller ån stående Kyr-
tor och Clöster kunne gware finnas/ mycket mindre them til sine egne Graf-
war at förbyta/ eller på något sätt tillfoga thetas gamble och rätte Agan-
der thet wid något meen eller Intrång; Effter som Wij thet hoos wele at
alle Kyrckior och Clöster sampt thetas Togh/ Redskap/ Prydnat på Wäg-
ger och Fönster/ Måningar eller hwariehanda Inmandom/ som något tänck-
wärdigt kunne innehålla/ tillåta medh alla the dödas och astidnas Grafwar
och Graffställen in vthi Kyrckior eller vthe på Kyrckioårdarne/ then wårda-
nat/ Fråd och Säterheet bewisas må/ som medh thetas Christelige Instid-
tesser/ Bruuk och Öfning enligit är/ så at sluteligen alla the Ting/ the wa-
re sig så ringa som the för någons ågon synas kunna/ som luktwäl til stadfastelse
eller åminnelse aff någon Historisk Bedriff/ Person/ Ordh eller Slächte
lönda kan/ måge gramneligen tagas i acht o. h. stödel/ och icke gifwas någrom
ålstånd thet ringeste thet aff at spilla eller förderfwa; Och thet någon skulle
vnderstå sig här emtoot i någon mätte at göra och Wår Befalning öfwer-
tråda/ wele Wij at thesamme icke allenast thet före/ som för all annor Wår

Vndi föracht och olaglig äverkän / plichta / behatt och Wår Höga On-
 de vndergifvinn vara skal. Skulle och något Misbrunn / Dreda eller Äver-
 kan aff någrom tilförende, föröfwat vara emoot något aff the Ting som i
 thetta wårt Placat ihugtomne finnas / rå befalle Wij alswarligen / at ale
 sådant behörligen och vthan någons anseende rättas / och vthi förrige til-
 stånd sättas må. Hwarföre Wij och i synnerheet befalle icke allenast Wår
 Öfwer-Ståthollare i Stockholm / General-Gouverneurer, Gouverneurer
 och Landshöfdingar / Ståthållare / Borgmästare och Råd i Städerna / Be-
 fallnings-Låhns-Tierdingar och Serymän å landet / at the öfwer thetta Wårt
 Placat noga och alswarligen hand hålla; Vthan och Erchiebiskopen / Bis-
 koperne / Superintendenterne / Provesterne och Kyrckioherderne öfwer
 heela Wårt Råde / at the hwar å sin Ordh thet Allmanneligen förkunna / och
 jemwåt wachta på the Ting som i thetas Skriffter / Contracter och För-
 samlingar finnes och aff swanberörde Art bestå / til hwilken ände Wij och
 befalle alle i Gemeen som om slute saker någon kunskap hafwa / eller och til af-
 wentyrs någre gamle Striffier / Böcker / Breff / Writ eller Insegel kunne
 hafwa omhänder / at the sådant hoos sine Kyrckioherder eller och Wåre Befal-
 ningymän angifwa / på thet Wij igenom them thet om tungiorde / måge wij-
 dare om thet Communication beställa låta. Här alle i Gemeen / och hwar
 och en i synnerheet som wederbör / hafwer sigh hörsambligen at efterrätta.
 Til yttermehra wisso hafwe Wij detta medh Wåre Konglige Secret och
 Wår högst-åhrade Eftelige läre Fru Moders / sampt the andre Wåre och
 Wåre Råtes respectiue Förmyndares och Regerings Underskriffte / beträff-
 sa låtit. Datum Stockholm den 28 Novembris Anno 1666.

Hedevig Eleonora.

 Locus
 Sigilli.

Sewedh Wårh /

Gustaff Baner /

Gustaff Otto Greenbock /

i R. Drogetens ställe.

i R. Marskens ställe.

i S. R. Amiralens

Magnus Gabriel dela Gardie,

Gustavus Soop /

S. R. Cansleer

i R. Statens-
rens ställe.

Kongl. May: s Bress til alla Gouver-
neurer och Landshöfdingar.

GNXL medh GVDZ Nåde/ r.

Ar ynnest. Troo Man och Landshöfdinge/ Wij sände Eder
här hoos lycht en deel Exemplar aff Wårt tryckte Placat,
angående dhe Antiquiteters och Monumenters conserva-
tion som ännu yhri Wårt Rikte finnas behåldne/ och så
som Wij eder ther vthinna i gemeen hafwe anbefalt/ at
I öfwer thet samne noga och alswarligen handhålla må-
ge/ på thet Wij Wårt nådiga Bysäth och affseende som Wij der medh
til heeela Wårt Riktes och alle Vndersätares Heder hafwe hafvt/ nå
och erhålla kunde; Så tunne Wij Eder ther hoos icke förhålla hurule-
des Wij thet vthan hafwe Committent/ och ypragit Wåre Biskopar
och Superintendenter; at i synnerheet låta sigh wårda om alle sådane
Antiquiteters och Monumenters oyspanande/ hwilket the igenom Kyr-
koheerderne i hwar Sockn eller Församling/ bäst och beqwemligst tun-
na förwårta; Och emådan them vthan twiswel lähr wara aff nödens
at til den ända hafwa sigh Wåre Besalningmäns tilhanda/ på thet the
igenom theras Assistence och Tilhielp måge så myckte bättre wid ett el-
ler annat Tillfälle kunna komma til wårta. Ty ländert til Eder Wår nå-
dige willie och Besalning/ at I wille göra then tidige anstalt/ at be-
melte Assistence må alltid stå them öpen/ och icke någor igenom des sehl
eller mangel försummat bliwa. I förwårte här medh det Ds ländert til
nådigt Behagh. Och Wij befalle Eder Gudh Aluechtigh Nådiligen.
Aff Stockholm den 18. Decembris, Anno 1666.

Uppå Högstb:re Hans Kongl. May: s Resp. wår Elskel. R. Herr
Sons/ så och allernådigste Konungz och Herres wegnar.

Hedevig Eleonora.

Sewed Båat/ wtl Lorenz von der Linde/ Gustaff otto Sten-
R. Drogerens stelle. i R. Marschens gelle. bock/ S. R. Ammiral.
Magnus Gabriel Dela Gardie, Gustafus Soop/ i R.
S. R. Cangler. Stårmeistarens stelle.
J. P. Oluekrantz.

Kongl.

Rongl. May:z Breeff til Erkebiskopen / Biskoperne
och Superintendenterne.

CARL medh GUDS Nåde / r.

Er ynnest och Nådige Benågenheet medh
Gudh Uzmectigh. Näst thet / Tro-Under-
sårbare och Biskop / at Wij sände Eder här
hoos Incht en deel Exemplar off wårt Trykte
Placat / angående the Antiquiteters och Mo-
numenters conservation / som ännu vti Wårt
Rike finnas behåldne / Medh then Nådige Be-
faling / at I them medh alla Prowestlar och Kyr-
kioherdar i Edert Stiftt communicera / och eliest
allmanneligen Publicera läten / hållandes sedan alf-
swarligen hand theröfwer / at icke något misßbruk
ther emoot tillstådias må ; Så hafwe Wij och för-
nödwändigdt erachtat / at ännu i synnerheet commi-
tera Eder några fleere åbrender / som til ofwans
berörde Saak höra och särdeles kunna wara tien-
lige / at Wij måge medh lämpa kunna få någon
wiß kundskap och richtig förteckning på sådane An-
tiquiteter och Monumenter / til at sedan them sam-
ma til Wårt Rikes Heder afftryta och widh lä-
genheet publicera låta. Wij besalle Eder förthenstul
Nådeligen / at I wele förmå alla Kyrkioherdar i
Edert Stiftt / thet the tilltka medh Kyrkiowärder-
ne och Sermännerna låta hwar i sina Socknar och
Prästegård stytigt och granneligen efter sötia och
upspana alla Antiquiteter som the kunna wara til-
finnandes / såsom äre allehanda Runnestenar och
Bergz Runnestriffter the waril sigh stoorä eller
små / i Huus eller vthe på Marckennell / sedan al-
la stoorä hoopburne Konunga och Järte Griffter /
lampt

sampt ändra märckelige Uttebackar / tillika med fle-
re notable ting / som i thesas Ryrckior och Sofnar
hittas / antingen ther någon Kamp eller Strijd hafwer
hällis / ther Slott och Huus fordom hafwa stådt / el-
ler gamla Konungs och Hoffgårdar / eller Steens-
Stanzar / och Kumbel och annat sligt / så at the
them samme icke allenast opteckna vthan och granne-
ligen effterspörja hward traditioner och sagor om hwar-
thera för sigh ifran forna tider hafwa varit och ännu
äro / låtandes sedan of en förteckning och relation ther
aff vnderdånigst tillsticlas. Skulle thet de hoos en eller an-
nan / som i thesas Sofner boende äre / eller och i sielswa
Ryrckia / finnas några gamla Manuscripter ehward Namn
the hafwa kunna / Mynte forter / Sigiller / eller annat så-
dant / så wele Wij och i lyta mätro therom blifwa in-
formerade, at Wij sedan måge låta handla medh ägan-
derne at så Communication och Copior ther af / ther the
kunna vara theß wärde. Och såsom Wij ther hoos
hafwa förnummit / huruledes så wäl Konungars som
andre förnähme Måns och Slächters gamla Grafwer
icke allenast af wärdzlöshheet förspillas / vthan och aff
andra intagas och förwändas / som aldeles olofligit är /
och sträfwer emoot den heder och säkerheet / med hwil-
ken alt wälsedigt Föld the dödas Hwylorum hafwa
ansattat / så wele Wij Eder i Näder hafwa anbefallat /
at i söka på alla sätt som möteligit är / til at conser-
vera sådane Griffier ifran all oloflig ätwärkan / och der
nu til äwentyrs allareda något merång ther Hinnan
stedt wore / så wele Wij allwärligen de sådane vthan
anskende och Respect, på något annat boras / och i site
förra stånd sättias och restitueras skal / iwerandes at
ther annorlunda skeer / Wij ta Eder ther om tiktala wele.
Men på thet I alt theta thesto bättre måge effectu-
era

era funna/ så hafwe Wij våra Gouverneurer och Landz
höfdingar här om Ordres gifwit / at the Eder vthi at
hwaröfwer I theras hielp fordrandes warde / assistera
skole. I warde her medh förrättandes thet Dß län-
der til Nådigt behagh. Och Wij befalle Eder Gud Allz
mechtigh Nadeligen. Af Stockholm den 18. Decembris
Anno 1666.

Vppå Högstb:te Hans Kongl. May:z Resp. vår Elskel. K. Herr
Sons / så och allernådigste Konungs och Herres wegnar.

Hedewig Eleonora.

Setved Båat /
i R. Drogetens
ställe.

Lorenz von der Linde /
i R. Marstkens ställe.

Gustaff Otto
Steenbock / S.
R. Ammiral.

Magnus Gabriel dela Gardie,
S. R. Sanyler,

Gustavus Soop /
i R. Statmesta-
rens ställe.

Johan, P. Olivefranz.

Uthtogh aff Rikszdags Bestutet Anno 1662.

angående Antiquiteterne.

..... Här hoos icke mindre tacksam och berömlig ihugkommelse förtienar / thet hans Kongl. May:tt hafwer heela wårt Fäderneslandz Heder och Namnkunnigheet låtet wara sigh angelägen / til at låta uppsökia the Antiquiteter som til äminnelse och bewijs af wåra Förfäders snälla och manliga Dygder och forna bedriffter kunna tienna / jämnwäl them samma i Dagzhuset och alles åsyn komma låta. Til hwilken ände Wå sampt och synnerligen Os förpligte / at hwad Wå effter hans Kongl. May:tz Påbud så och hwars och ens ämne kunna gifwa kunskap om / eller sielfwe hafwa i Wåra Giömor / thet wele Wå tidsigt och troligen meddela äth them / som hans Kongl. May:tt thetta Arbete befalt hafwer / och Os i ingen deel vndandra at befordra ett så allmänt Wärf. Och skola Wå i synnerheet hwar effter sin Plickt wara åhugse til at wiyd macht hålla the gamble Konungars och andre hederwårde Måns Griffter / så at the icke allenast här effter blifwa frj för all otänligh åwårctan / vthan och thet må botas och wederbörligen återställas / som effter Laga ransakning kunde til åfwentyrz allareda påen eller annan Orth finnas wara handlat här emoot.

Extract af Kongl. May:tz Tryckte Placat
til Rikszens Ständer / så och Breeff til alla Gouverneur,
Landzhöfdingar / Biskopar och Superintendenten i Riket om
Monumenters och Antiquiteters uppspanande och conservation.

1. Allehanda Runesténar wehe på Marken / widh Ryrckiorne eller Byarne til finnandes / Runeskriffter i Berg.
2. Gambla ödelagde Borgar / Huus / Fåsten / Stangar / och stoora Steentunnel / aff Wemnistio händer fordom sammanburne / och hwad Sagn om dem aff ålder warit hafwer.

3. Stora hoopburne Jordhögar och Lättebackar / ther Hedna Konungar och andra förnähme Män sina Grafwer fordom betomit hafwa.
4. Gambla Offrelundar / Offretällor / Offrestenar / eller Runda Kärlar i Berg ingraffne / ic. ther fordom någon dyrckan hafwer varit / sampt hwad sägt om sådane ännu finnes.
5. Andra merckelige Orter hwarest någon Kamp eller Stridh hafwer stådt / eller lättnelse effter Jättar / Jättegriffter / Jättetulor / Jättebeen eller theas Swerd och Stridztygh: Sampt andra Num ther om någon Historisk berättelse är.
6. I Kyrektionerne gamla förnähme Mäns Griffter / wapner / och andra märckelige ting vthi Inscriptioner, Målningar eller Kyrektionztygh.
7. Gambla Rune- eller Runckeböcker / Runckebreeff / vthi gamla Laghböcker / Skriffne Sagor / Sigiller, och annat släkt / anten i Kyrektionerne eller hoos förnähme Män.
8. Gambla Kämp- och Historie wüfver / som aff forna tider noch i Landen hafwa sungne varit / och ännu aff många siungas / at the noga effterfrågas och anteknas / effter som ther vthi aff Förfädernes gamla Bedriffter mycken sanning finnes.
9. Sammat Mynt vthi Jorden funnit / eller elliest aff förnähme Solck samblat och förwarat.

NB. Hwad som vthi Num. 7. och 9. förmåles om gamla Manuscripter, Sigiller och Mynt / ic. Thet är så förståendes / at Hans Kongl. May:te icke begärer något Åganderne emoot theas willia affhända; utan alt hwadh således til Fäderneslandz tjenst communicerat warder / skal hwarz som och enom troligen igen lefwereas.

3. *Die erste* ...
4. *Die zweite* ...
5. *Die dritte* ...

6. *Die vierte* ...
7. *Die fünfte* ...
8. *Die sechste* ...

9. *Die siebente* ...
10. *Die achte* ...
11. *Die neunte* ...

12. *Die zehnte* ...
13. *Die elfte* ...
14. *Die zwölfte* ...

15. *Die dreizehnte* ...
16. *Die vierzehnte* ...
17. *Die fünfzehnte* ...

18. *Die sechzehnte* ...
19. *Die siebenzehnte* ...
20. *Die achtzehnte* ...

21. *Die neunzehnte* ...
22. *Die zwanzigste* ...
23. *Die einundzwanzigste* ...

24. *Die zweiundzwanzigste* ...
25. *Die dreiundzwanzigste* ...
26. *Die vierundzwanzigste* ...

27. *Die fünfundzwanzigste* ...
28. *Die sechsundzwanzigste* ...
29. *Die siebenundzwanzigste* ...
30. *Die achtundzwanzigste* ...